

Kázání v neděli 8. 11. 2020 (Zdeněk Šorm)

Čtení: Matouš 4,1 – 11

Text: Genesis 16

Bratři a sestry,

Když dneska čteme tenhle příběh, napadne nás nejspíš, že jde o nějakou nemravnost, která se – jak je vidět – nakonec vždycky vymstí.

To, co Sáráj Abramovi navrhla a on potom uskutečnil, bylo ovšem tehdy obvyklé a naprosto legální řešení. Pokud byla paní neplodná, porodila jí služebná či otrokyně dítě na kolena nebo do klína, a to pak bylo považováno za její vlastní. Kdo zná příběhy praotců víry, jistě si vzpomene, že totéž udělaly třeba i Lea a Ráchel, ženy Jákobovy a bible se nad tím vůbec nepozastavuje a žádný problém v tom nevidí. Žádný rozdíl mezi takto narozenými syny nedělá a všech dvanáct Jákobových potomků se stane legitimními představiteli pokolení, která tvoří Izrael, boží lid.

Říkám to hned zkraje proto, abychom snad z tohoto příběhu neodvozovali zpochybnění třeba umělého oplodnění, adopce, pěstounské péče nebo jiné praktické pomoci lidem v jejich nouzi. Rodičovství může mít mnoho podob. A ty, které nejsou založené na tzv. přirozené biologii, nejsou o nic horší nebo mravně pochybné.

Ono také v té biblické neplodnosti, která se periodicky opakuje všude tam, kde se jedná o naplnění božích zaslíbení, nejde ani tak o biologii, ale o vyznání víry, což je jeho zdrojem, z jaké moci a síly se ten nový život, který představuje záchranu a naději, rodí a vzniká. Že nejde jednoduše o dílo lidských potencií, schopností, dobré krve nebo tradice, ale o dar boží, který se uskutečňuje i navzdory tomu, že na něj sami ze sebe nemáme. A o tuhle důvěru či nedůvěru jde také v našem příběhu.

Jednání Sáráj a Abrama není problematické z hlediska mravního nebo dokonce sexuálního, ale právě kvůli tomu nedostatku důvěry, ve kterém neustojí napětí mezi zaslíbením a skutečností a pokouší se ho obejít nějakou zkratkou, nějakou postranní cestičkou, která boží slovo pomine, ale zajistí výsledek. Sáráj se nevzdává zaslíbení, jenom si nedovede představit, že by se mohlo naplnit v jejím omezeném životě, a tak se ta omezení rozhodne obejít, vydat se mimo ně, cestou, která se jí zdá

přímější, účinnější a která, když se jim prostě vyhne, povede spíš ke kýženému cíli.

A kolik takových omezení v životě každého z nás je? Je toho spousta, co jsme ani nezavinili, co je dané, na nás nezávislé, na co věčně narážíme a co překáží a brání, aby se uskutečnila naděje víry, aby se naplnila biblická zaslíbení o lásce, radosti a pokoji. Například naše tělo se svými slabostmi, nemohoucností a potřebami, s vlastnostmi, které jsme zdělili po rodičích; společnost zatížená dluhy minulosti, často netečná vůči věrnosti a fascinovaná úspěchem, takže slyší spíš na sílu než na pokoru a poctivost; nebo člověk vedle nás, který prostě nestačí našemu tempu ani oprávněným nárokům a přitom stále vede svou a nedá se s ním domluvit, anebo smrt, která – zdá se – všechno zmaří a neustále nám připomíná, že na všechno nemáme nekonečně času. Tohle všechno vytváří to nesnesitelné napětí, které nás logicky vede k otázkám, jestli je opravdu třeba se s tím vším prát, jestli se těm překážkám prostě nejde nějak vyhnout, nějak je obejít, vynechat je? Jestli k té zaslíbené budoucnosti nedospěje spíš, když je necháme stranou a dáme prostě na to, co funguje?

A zbožnost tohle napětí nemusí vůbec zmírnit, ale naopak umocnit. „Hle Hospodin mi nedopřál, abych rodila“, říká Sáráj. To nejspíš není jen povzdech nad vlastní neschopností, ale vyjádření trýznivého paradoxu víry. Právě když vidíme Boha za vši skutečností, stává se to napětí mezi ní a božím slovem ještě absurdnější a nesnesitelnější. Hospodin nám přece zaslíbil četné potomstvo, ale víra ho zároveň nemůže nevidět za tou neplodností. Jak tenhle rozpor unést? Jak vydržet všechny ty paradoxy víry? Bůh přece chce, aby všichni spaseni byli a ke známosti pravdy přišli, a přitom zůstává stále skrytý a my jsme při jeho zvěstování odkázáni jenom na slovo a vlastní bezmoc. Bůh nás ujišťuje o vítězství a moci pravdy a lásky a přitom dopustí, aby tak často laskaví a poctiví lidé prohrávali. Bůh vyhlásil, že tiší obdrží zemi za dědictví, a přitom jsme zas a zas svědky, jak uspějí ti s ostrými lokty, kteří každého ukřičí.

Jak se s tímhle evidentním rozparem srovnat? Jak ho ustát? A právě jako věřící!

Ta touha po viditelném výsledku, to není jednoduše projev nevěry. To je právě pokušení víry – víry, která nevydrží spoléhat na Hospodina, která už

nesnese ten paradox, který to obnáší, která chce uspišit boží dílo, aby sama sebe i druhé ujistila o své hodnověrnosti. Ne nadarmo začínají všechna Ježíšova pokušení slovy: „Jsi-li Syn boží...“ a jejich obsahem není vlastně nic jiného, než co je mu opravdu zaslíbeno a co se také později naplní. Pokušení je jen v tom, aby to sám uspišil, aby to přijal bez nutnosti důvěry, která unese, že se to hned nenaplní, že se jeho důvěra hned viditelně nepotvrdí. Nedostatek důvěry se neprojevuje ani tak očividnou bezbožností, jako spíš právě netrpělivostí víry, touhou po víře bez paradoxů, zbožnou touhou, která nedovede čekat a využije každé možnosti, která se jí nabízí. Sára v tom není v bibli jediná. Izrael neunesl nejistotu víry pod horou Sinaj a stvořil si boha, kterého může mít vždycky po ruce. Saul nedovede čekat na Samuele a sám obětuje, aby svým vojákům potvrdil boží přítomnost a ti se nerozutekli. Petr chce zůstat na hoře proměnění v blaženém společenství, bez ohledu na svět pod horou. Služebníci z podobností jsou celí horliví, aby hned vytrhali plevel, protože nedovedou s tím zapleveleným polem před očima doufat v dobrou zeň. A my věřící nebýváme jiní. Abychom se v nepokojném světě ujistili o zaslíbení božího pokoje, rezervujeme ho jenom pro duši. Chceme si vystačit s krásnou církví, ačkoli boží zaslíbení mluví o novém nebi a nové zemi. A aby nic nezpochybňovalo, že duch boží tvoří ve sboru skutečně bratrské a sesterské vztahy, obětuje tomu upřímnost a otevřenost a zakážeme si mluvit o tom, co nás opravdu tíží.

Příběh o Sáře a Hagar odhaluje, jak jsou všechny tyto zkratky liché. Jak se jimi zaslíbená naděje ani o chlup nepřiblíží a jsou jenom zdrojem hlubokých krizí. Namísto aby se jimi boží slovo šťastně naplnilo a potvrdilo, přinášejí jenom další napětí, povýšenost a ponižování, trápení a nelidskost. Abram mezi dvěma rozkohoutěnými ženami. Z praotce víry je směšná figurka bez vlastní vůle. Svoji pasivitou jenom přilévá olej do ohně. Křivda na křivdu se jen vrší.

Tak nás tenhle příběh varuje před nedočkavostí víry, která ze sebe chce setřást její napětí a uspišit boží čas. Žádným náhradním řešením, které se chce jen vyhnout vlastním omezením a pocitu bezmoci a nějak šikovně je obejít, ničeho nedosáhneš. Zaslíbení od Boha jsi dostal právě pro ně. Abys navzdory všem svým neschopnostem a neplodnostem doufal a neměl je za osudové. Abys nepodleh panice ani tváří v tvář krátkému se času. Abys neudělal z nouze ctnost a nepřipravil se tak o naději, protože chceš mít

svůj život i svou víru ve své režii. Věřit znamená doufat, spolehnout se na to, co nevidíme, nevzdávat důvěru, jakkoli nám připadá nereálná, počítat s tím, že život, který Bůh uzavřel, může také otevřít.

Jenomže pak je tu ještě ta Hagar, těhotná a na útěku. Nejdřív ji věřící využili pro své zbožné plány a potom, když tu situaci, do které ji sami dostali, nezvládla, dali jí to pěkně sežrat. Co si asi teď musí myslet o té zbožné dvojici? Co pro ni asi tak díky ní musí představovat víra v Hospodina? Není divu, že prchá zpátky do Egypta. Co nejdál od těch podivných věřících a jejich neviditelného Boha, co nejdál od té manipulace, pro kterou má člověk cenu, jen když slouží jejím zájmům.

A věřící by na ní možná nejradši zapomněli, jako na své černé svědomí. Ale Hospodin nezapomněl. Jestliže bude později boží lid vyznávat jako základ své naděje a svobody, že Bůh viděl a slyšel jejich trápení v egyptském otroctví a nezapomněl na ně, tak tady čte to samé o té, které dali věřící všechny důvody, aby se od nich a od jejich Boha držela, co nejdál. A nakonec zní tohle vyznání paradoxně i z jejich úst.

Pokud se nechceme my věřící jenom ospravedlňovat, můžeme tu slyšet naději, že i ty, kterým jsme Boha a víru zprotivili, si Bůh může nalézt a jejich trápení má v jeho očích stejnou váhu jako naše. K té naději ovšem patří i pokora, která jejich odpor vůči nám jednoduše neztotožní s bezbožností a přijme jej jako něco, co má v božím díle svoje místo. Amen.